

**Հայ-ռուսական համալսարանում գործող
ՀՀ Բարձրագույն կրթության և գիտության կոմիտեի
Իրավագիտության 063 մասնագիտական խորհրդին**
(հասցե՝ 0051, Հայաստանի Հանրապետություն,
ք. Երևան, Հովսեփ Էմինի փող., 123)

Կ Ա Ր Ծ Ի Ք Ը

**Պաշտոնական ընդդիմախոս,
իրավաբանական գիտությունների դոկտոր,
պրոֆեսոր Աշոտ Խաչատրյանի**

**Վահագն Գրիգորի Պետրոսյանի՝ «Տեղական ինքնակառավարման մարմինների
սահմանադրաիրավական կարգավիճակը» վերտառությամբ՝ ԺԲ.00.02 - Հանրային
իրավունք (սահմանադրական, վարչական, ֆինանսական, մունիցիպալ,
բնապահպանական, եվրոպական իրավունք, պետական կառավարում)
մասնագիտությամբ իրավաբանական գիտությունների թեկնածուի գիտական
աստիճանի հայցման համար ներկայացված ատենախոսության վերաբերյալ**

Վահագն Պետրոսյանի ատենախոսության թեման ակնհայտ արդիական է և դրա
ընտրությունը թելադրված է տեղական ինքնակառավարման մարմինների իրավական
կարգավիճակի առնչությամբ առկա առանցքային նշանակություն ունեցող
հարցադրումների՝ համակողմանի հետազոտման ու գիտականորեն հիմնավորված
լուծումներ առաջադրելու անհրաժեշտությամբ:

Ընդ որում, սահմանադրական և մունիցիպալ իրավունքի համակարգերի
արդիականացման պայմաններում հիշյալ հարցադրումն ունի արդիական նշանակություն,
քանի որ ժամանակակից պայմաններում տեղական ինքնակառավարման ոլորտի
հարաբերությունների որոշ կարգավորումներ ևս բարեփոխումների կարիք ունեն:

Հեղինակին հաջողվել է հավուր պատշաճի հիմնավորել թեմայի ընտրությունը,
անդրադառնալով դրան առնչվող հարցադրումների շրջանակներում ներառված հարցերի
ինչպես գիտագործնական ու արժեքանական նշանակությանը, այնպես էլ
հետազոտության վիճակին: Մասնավորապես, ինչպես, իրավացիորեն նկատել է
հեղինակը. «(...) այս ոլորտը բնութագրվում է իրավակարգավորումների շարունակական
զարգացմամբ և փոփոխականությամբ, ինչը պայմանավորված է տեղական
ինքնակառավարման ինստիտուտի տարբեր բաղադրիչների վերաբերյալ առկա
բազմազան, երբեմն նաև իրարամերժ գիտական և գործնական մոտեցումներով: Այդ

հանգամանքը վկայում է, որ ոլորտում դեռևս առկա են բազմաթիվ չլուծված հիմնախնդիրներ և բացակայում են մի շարք հիմնարար հարցերի շուրջ միասնական ու վերջնական եզրահանգումներ» (էջ 3):

Միաժամանակ, հեղինակի կողմից կարևորվել է ներպետական օրենսդրության ուսումնասիրության անհրաժեշտությունը, որից բխեցվել է հետազոտության թեմայի արդիականությունը: Այսպես, հեղինակին հաջողվել է հիմնավորել թեմայի արդիականությունը մի քանի ասպեկտներով. թեմայի հետազոտության բացակայությամբ, դրա կարևորությամբ ու հրատապությամբ, ինչպես նաև գիտագործնական մի շարք խնդիրների լուծման անհրաժեշտությամբ, մասնավորապես՝ «Սահմանադրությամբ և օրենքներով ամբողջ ծավալով երաշխավորված չեն տեղական ինքնակառավարման իրավունքի իրացմանն ուղղված հիմնադրույթները և դրանցից բխող անհրաժեշտ գործիքակազմերը, տեղական ինքնակառավարմանը վերաբերող սահմանադրական երաշխիքներն ամբողջությամբ չեն ընդգրկում վավերացրած Խարտիայի նորմերով սահմանված երաշխիքների շրջանակը, ինչն իր հերթին շղթայական ազդեցություն է ունենում ներպետական կարգավորումների վրա՝ հիմք հանդիսանալով, որոշ դեպքերում, անթույլատրելի իրավակիրառ պրակտիկայի ձևավորման համար, Տեղական ինքնակառավարման եվրոպական խարտիայի դրույթների ոչ լիարժեք իրացումը սահմանադրական նորմերում, օրենսդրական մակարդակում սահմանադրական նորմերին հակասող կարգավորումների առկայությունը և այդ համատեքստում շարունակվող ինստիտուցիոնալ պրակտիկան, գործող օրենսդրությամբ նախատեսված տեղական ինքնակառավարման և տարածքային կառավարման մարմինների փոխհարաբերությունների շրջանակից բխող խնդրահարույց իրավակիրառ պրակտիկան, տեղական ինքնակառավարման մարմինների փոխհարաբերությունների գործող մոդելի վերանայման անհրաժեշտությունը, հատկապես՝ ավագանու համամասնական ընտրակարգի և համայնքի ղեկավարի անուղղակի ընտրակարգի ներդրումը» (էջ 5-6):

Հեղինակը գիտական բարեխղճությամբ ու անհրաժեշտ հետազոտական խորությամբ բացահայտել է Հայաստանի Հանրապետությունում տեղական ինքնակառավարման մարմինների սահմանադրաիրավական կարգավիճակին առնչվող առանձին հիմնախնդիրները և դրանց լուծման իրավական միջոցները:

Ընդհանուր առմամբ հեղինակն ուսումնասիրել է համարժեք մասնագիտական գրականություն և վերլուծել թեմային առնչվող գիտագործնական նյութ, ինչպես նաև դրսևորել է թեմային առնչվող տեսական աղբյուրների համարժեք իրազեկվածություն, այդ

թվում՝ դրանցից օգտվելու և պատշաճ վերլուծություններ կատարելու անհրաժեշտ ունակություն:

Ատենախոսության կառուցվածքը հնարավորություն է տվել ընտրված հարցադրումների առնչությամբ նյութի շարադրանքը դարձնելու առավել ամբողջական, մասնավորապես՝ առանձին հիմնահարցերի համակողմանի ուսումնասիրությունը նպաստել է մասնավոր ու կոնկրետ խնդիրների ամբողջական հետազոտությանը:

Ատենախոսության ուսումնասիրությունը ցույց է տալիս, որ հեղինակը դրսևորել է ինքնուրույն հետազոտություն կատարելու և դրանց արդյունքում հնարավորինս ինքնատիպ ու որոշակի հիմնավորումներով ուղեկցվող դատողություններ անելու անհրաժեշտ ունակություն:

Գրախոսվող աշխատանքի տեսական և գործնական նշանակությունը պայմանավորված է նաև այն հանգամանքով, որ ատենախոսությունում տեղ գտած վերլուծությունները կարող են նպաստել հետազոտության թեմայի վերաբերյալ տեսական պատկերացումների ընդլայնմանը, տեսական հիմք հանդիսանալ նմանատիպ աշխատանքների մշակման համար, ինչպես նաև օգտագործվել տեղական ինքնակառավարման մարմինների գործունեության արդյունավետության բարձրացմանն ուղղված օրենսդրական փոփոխություններ կատարելու համար:

Անհրաժեշտ է նկատել, որ պաշտպանության ներկայացված այդ եզրահանգումները բնորոշվում են ինքնատիպությամբ, իսկ ընդհանուր առմամբ հեղինակը դրսևորել է թեմային առնչվող հարցադրումները համակողմանի քննարկման առարկա դարձնելու և դրանց առնչությամբ ինքնուրույն եզրակացություններ անելու ունակություն:

Արժեքավոր են հեղինակի հետազոտությունները՝ հատկապես, ՀՀ Սահմանադրության (2015 թվականի փոփոխություններով) տեղական ինքնակառավարման մարմինների վերաբերյալ կարգավորումների մի շարք այլ հարցադրումների առնչությամբ մեկնաբանությունները, ինչպես նաև որոշ կառուցակարգային վերափոխումներ իրականացնելու անհրաժեշտության հիմնավորումները:

Ատենախոսության հիմնադրույթները համարժեքորեն արտացոլված են վերջինիս կողմից տարբեր գիտական և գիտավերլուծական հանդեսներում հրատարակված հոդվածներում:

Ատենախոսությունը շարադրված է հասկանալի ու գիտական ոճով, հեղինակը ապահովել է նյութի շարադրանքի ներքին տրամաբանությունը: Իսկ պաշտպանության

ներկայացված հիմնադրույթները համապատասխանում են ներկայացվող պահանջներին՝ ինչպես նորույթի, այնպես էլ հիմնավորվածության չափանիշներով:

Ատենախոսության ձևավորումը համապատասխանում է ՀՀ բարձրագույն կրթության և գիտության կոմիտեի կողմից սահմանված կանոններին: Այդ կանոններին համապատասխանում են նաև աշխատության կառուցվածքը և ծավալը:

Միաժամանակ, գտնում ենք, որ ատենախոսությունը զերծ չէ որոշ թերություններից, ուստի ստորև անհրաժեշտ ենք համարում ներկայացնել ընդհանուր և բովանդակային բնույթի որոշ դիտողություններ ու նկատառումներ.

1. Ընդհանուր բնույթի նկատառումներ .

1.1. Ատենախոսության գիտական արժեքն ավելի կշահեր, եթե Հեղինակը հետազոտման առարկա դիտարկեր տեղական ինքնակառավարման մարմինների սահմանադրաիրավական կարգավիճակի առանձին տարրերի հիմնահարցեր, մասնավորապես դրանց հիմնախնդիրների բազմակողմ ու բազմաթիվ գործոններ, քանի որ համայնքի ավագանու և համայնքի ղեկավարի սահմանադրաիրավական կարգավիճակի հիմնախնդիրների շրջանակներն ավելի ընդգրկուն և բազմասպեկտ են:

Վերը նշվածի համատեքստում Հեղինակը տեղական ինքնակառավարման մարմինների սահմանադրաիրավական կարգավիճակի շրջանակում կարող էր անդրադառնալ նաև հանրային իշխանության համակարգում այդ մարմինների տեղի ու դերի, Սահմանադրությամբ ամրագրված հիմնարար սկզբունքների, համայնքային նշանակության հանրային հարցերի բովանդակային ու գործառնական նշանակության, տեղական ինքնակառավարման սահմանադրականացման և սահմանադրական երաշխիքների հիմնահարցերի համակարգային հետազոտությանը, միևնույն ժամանակ դուրս չգալով ատենախոսության առարկայի ուսումնասիրության և ատենախոսության ծավալի շրջանակներից:

2. Բովանդակային բնույթի նկատառումներ .

2.1. Աշխատանքի 2.1-րդ ենթագլխում (էջ 44-86) տեղական ինքնակառավարման մարմինների սահմանադրաիրավական կարգավիճակի ու փոխհարաբերությունների հիմնախնդիրների վերլուծությունների արդյունքում հեղինակը կատարում է եզրահանգում, որ՝ «ՀՀ Սահմանադրությունը, մասնավորապես՝ համայնքի ավագանու վերաբերյալ ամրագրված սահմանադրական կարգավորումները, որևէ կերպ չեն կարող **խոչընդոտ**

հանդիսանալ օրենսդրի համար՝ օրենքով համայնքի ավագանու նախագահի ինստիտուտը ներդնելու և դրա գործունեության շրջանակին վերաբերող կառուցակարգերը նախատեսելու հարցում» (էջ 83-84): Այս եզրահանգման հիմքում հեղինակը մատնանշում է այն իրավիճակը, երբ «... Համամասնական ընտրակարգով ձևավորվող համայնքի ավագանու և անուղղակի ընտրակարգով ընտրվող համայնքի ղեկավարի սահմանադրական մոդելն ինքնին ենթադրում էր այս երկու տեղական ինքնակառավարման մարմինների փոխհարաբերությունների շրջանակի զգալի վերանայում, հետևաբար նաև այդ մարմինների փոխազդեցությունների՝ ինչպես կառուցվածքային, այնպես էլ բովանդակային իմաստներով փոփոխություններ, որպիսի պարագայում օրենսդիրը շարունակեց գործածության մեջ դնել տեղական ինքնակառավարման մարմինների ինստիտուցիոնալ այն մոդելը, որն իրավացիորեն կիրառվում էր մեծամասնական ընտրակարգով ընտրված տեղական ինքնակառավարման մարմիններ ունեցող համայնքներում:»:

Ներկայացված այս մոտեցումները, կարծում ենք, վիճահարույց են հետևյալ հիմնավորումներով պայմանավորված.

ա) «(...) Սահմանադրությունը, սահմանադրական կարգավորումները չեն կարող խոչընդոտել ավագանու նախագահի ինստիտուտ ներդնելու համար» արտահայտությունը լրացուցիչ հիմնավորման կարիք ունի նույն Սահմանադրության կարգավորումների տրամաբանության համատեքստում (հոդվ. 5, 6 և այլն),

բ) սահմանադրական կարգավորումների շրջանակում, ինչպես նաև տեղական ինքնակառավարման մարմինների համակարգում «Ավագանու նախագահ» ինստիտուտի վերաբերյալ մոտեցումն անորոշ է՝ այդպես էլ չբացահայտելով Ավագանու նախագահի իրավական կարգավիճակի ու դրա տարրերի բովանդակային իմաստն ու նշանակությունը,

գ) «օրենքով համայնքի ավագանու նախագահի ինստիտուտ ներդնելու և դրա գործունեության շրջանակին վերաբերող կառուցակարգեր նախատեսելը» պնդումը կրում է հռչակագրային բնույթ,

դ) «(...) համամասնական ընտրակարգով ձևավորվող համայնքի ավագանու և անուղղակի ընտրակարգով ընտրվող համայնքի ղեկավարի սահմանադրական մոդելի» պարագայում «(...) օրենսդիրը շարունակեց գործածության մեջ դնել տեղական ինքնակառավարման մարմինների ինստիտուցիոնալ այն մոդելը, որն կիրառվում էր մեծամասնական ընտրակարգով ընտրված տեղական ինքնակառավարման մարմիններ ունեցող համայնքներում» արտահայտությունը ոչ միայն վիճահարույց է, այլև լրացուցիչ

հստակեցման կարիք ունի, քանի որ բովանդակային առումով չեն բացահայտվում նշված սահմանադրական մոդելների առանձնահատկությունները, ինչպես նաև այն, թե ինչու օրենսդիրը ոչ հասցեական մոդել է ընտրել համամասնական ընտրակակարգով գործող համայնքների համար:

2.2. Հեղինակն աշխատանքի «Համայնքների իրավունքների սահմանադրական իրավական երաշխիքները» վերտառությամբ 2.2-րդ ենթագլխում անդրադառնալով պետական իշխանության մարմինների և տեղական ինքնակառավարման մարմինների հարաբերակցության հիմնախնդիրների վերլուծությանը (էջ 84-113), առաջարկում է օրենքով ներդնել խորհրդակցությունների ինստիտուտը, որին՝ որպես պաշտպանության ներկայացված դրույթ, հաղորդում է ոչ միայն գիտական նշանակություն, այլև այն արդեն իսկ հանրաճանաչ է Տեղական ինքնակառավարման եվրոպական խարտիայի ընդունման (1985 թ.), այդ թվում Հայաստանի Հանրապետության կողմից այդ խարտիային միանալու պահից, որի 4-րդ հոդվածի 6-րդ կետով Հայաստանի Հանրապետությունը ստանձնել է որոշակի պարտավորություններ այդպիսի խորհրդակցություններ տարբեր ձևերով ու ձևաչափերով իրականացնելու նպատակով: Այսպես, պետական իշխանության մարմինների և տեղական ինքնակառավարման մարմինների հարաբերակցության հիմնախնդիրների շրջանակում խորհրդակցությունների իրականացման ոլորտում առկա է որոշակի իրավակիրառ պրակտիկա:

Անշուշտ, համակարգային նման վերլուծության անհրաժեշտության կապակցությամբ հեղինակի կողմից լրացուցիչ հիմնավորումներ ու պարզաբանումներ ներկայացնելու կարիք կա:

2.3. Ատենախոսության 2.3-րդ ենթագլխում անդրադառնալով տեղական ինքնակառավարման և տարածքային կառավարման մարմինների փոխհարաբերությունների հիմնախնդիրների հետազոտությանը, հեղինակը կատարում է եզրահանգում, ըստ որի՝ «տեղական ինքնակառավարման մարմինների սեփական և պատվիրակված լիազորությունների իրականացման նկատմամբ իրավական և մասնագիտական հսկողության իրականացման լիազորությունը վերապահել բացառապես Կառավարության լիազոր մարմիններին» (էջ 122):

Այս եզրահանգումը լրացուցիչ պարզաբանման ու հստակեցման կարիք ունի, քանի որ, նախ, անհրաժեշտ է նկատել. և՛ Սահմանադրության 188-րդ հոդվածի, և՛ «Տեղական ինքնակառավարման մասին» օրենքի 95-րդ և 96-րդ հոդվածների կարգավորումներով տեղական ինքնակառավարման մարմինների լիազորությունների

իրականացման նկատմամբ հսկողության լիազորությունը վերապահված է Կառավարության լիազոր մարմիններին, այսինքն՝ ասվածից բխում է, որ հեղինակի կողմից ներկայացրած գիտական եզրահանգումը բովանդակային իմաստով ու նշանակությամբ համընկնում է սահմանադրական և օրենսդրական կարգավորումների բովանդակության հետ, իսկ մյուս կողմից, անհրաժեշտ է հստակեցնել «վերապահել բացառապես Կառավարության լիազոր մարմիններին» առաջարկության շրջանակում ինչպիսի խնդիրների մասին կարող է խոսք լինել, եթե նույն սահմանադրական և օրենսդրական կարգավորումների տրամաբանությունից հետևում է, որ սեփական խնդիրների կամ պետության կողմից պատվիրակված լիազորությունների նկատմամբ իրավական և մասնագիտական հսկողությունն իրականացնում են դարձյալ Կառավարության լիազոր մարմինները:

Միաժամանակ, իրավական և մասնագիտական հսկողության իրականացման համատեքստում, հեղինակի կողմից այդպես էլ անդրադարձ չի կատարվում Հաշվեքննիչ պալատի կողմից իրականացվող ֆինանսական վերահսկողության հիմնահարցին: Վերջինիս վերաբերյալ անդրադարձ առկա է միայն աշխատանքի 3.2-րդ ենթագլխում՝ տեղական ինքնակառավարման մարմինների ինքնաբավությանն առնչվող հիմնախնդիրների հետազոտության շրջանակում (էջ 161):

2.4. Աշխատանքի եզրակացության բաժնում ամփոփելով տեղական ինքնակառավարման մարմինների սահմանադրաիրավական կարգավիճակի և դրանից բխող հիմնախնդիրների ուսումնասիրությանը նվիրված արդյունքները, հեղինակն՝ աշխատանքի տեքստային մասում առանց համապատասխան վերլուծությունների, որպես եզրահանգում ներկայացնում է «տարածքային կառավարում» հասկացության հեղինակային սահմանումը, ըստ որի՝ «Տարածքային կառավարումը՝ տարածքային համաչափ զարգացմանն ուղղված ծրագրերի իրագործման միջոցով, պետության կողմից մշակվող և իրականացվող տարածքային քաղաքականության իրականացումն է» (էջ 166, կետ 2):

Նախ, անհրաժեշտ է նկատել, որ տարածքային կառավարման հիմնական բնութագրիչները, դրանք են՝ պետական կառավարման համակարգի մաս կազմելը, կամ տեղերում պետական քաղաքականության իրագործումն ապահովելը, կամ հանրապետական գործադիր մարմինների տարածքային ծառայությունների աշխատանքը համակարգելը և այլն, այդպես էլ տեղ չեն գտնում այդ հասկացության բովանդակության մեջ: Այնուհետև, դիտարկել միայն առ այն, որ տարածքային կառավարումը՝ տարածքային

համաչափ զարգացմանն ուղղված ծրագրերի իրագործման միջոցով, պետության կողմից մշակվող և իրականացվող տարածքային քաղաքականության իրականացումն է, դա բավարար չէ սահմանադրական այդ ինստիտուտի լիարժեք բնութագրման համար:

Համակարգային վերլուծության բացակայության պարագայում տարածքային կառավարման բնութագրման վերաբերյալ հիշյալ եզրահանգման կապակցությամբ հեղինակի կողմից ևս լրացուցիչ հիմնավորումներ ու պարզաբանումներ ներկայացնելու կարիք կա:

Ամփոփելով հիշյալ ատենախոսության վերաբերյալ նկատառումները, կարծում եմ, որ դրանք չեն նսեմացնում կատարված աշխատանքի ընդհանուր առմամբ դրական գնահատականը, իսկ դրանց մի մասն առնչվում է գիտական բանավեճի շրջանակներին::

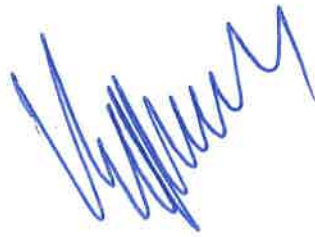
Միաժամանակ, հարկ է նշել, որ գրախոսման ներկայացված աշխատանքը գիտական և գործնական կարևոր նշանակություն ունեցող ինքնուրույն և ամբողջական հետազոտություն է, որտեղ ակնհայտորեն դրսևորվում է հեղինակի կարողությունը՝ համակարգված և տրամաբանական մոտեցմամբ իրականացնել սահմանադրական և մունիցիպալ իրավունքի տեսության բարդ հիմնախնդիրներից մեկի՝ տեղական ինքնակառավարման մարմինների սահմանադրաիրավական կարգավիճակի հիմնախնդիրների ուսումնասիրություն կատարելու և դրանց արդյունքում հնարավորինս ինքնատիպ ու որոշակի հիմնավորումներով ուղեկցվող դատողություններ անելու անհրաժեշտ ունակություն:

Այնուամենայնիվ, անհրաժեշտ է նշել, որ հեղինակի կողմից արված եզրահանգումները հիմնականում բխում են ատենախոսության ընդհանուր տրամաբանությունից, համապատասխանում առաջադրված նպատակներին ու խնդիրներին: Միաժամանակ, աշխատանքում արժարժված առանձին հարցադրումների իրավական արժեքի, դրանց առնչությամբ ներկայացված եզրահանգումների հետ կարելի է և չհամաձայնվել, սակայն կարևոր է ընդգծել, որ բոլոր դեպքերում դրանք ուղեկցվել են բավարար գիտական հիմնավորումներով:

Հաշվի առնելով վերոգրյալը՝ կարծում եմ, որ **Վահագն Գրիգորի Պետրոսյանի՝ «Տեղական ինքնակառավարման մարմինների սահմանադրաիրավական կարգավիճակը»** վերտառությամբ՝ իրավաբանական գիտությունների թեկնածուի գիտական աստիճանի հայցման համար ներկայացված թեկնածուական ատենախոսությունը համապատասխանում է Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 1997 թվականի օգոստոսի 8-

ի թիվ 327 որոշմամբ հաստատված՝ «Հայաստանի Հանրապետությունում գիտական աստիճանաշնորհման կանոնակարգի» 7-րդ կետի պահանջներին, իսկ հեղինակն արժանի է ԺԲ.00.02 - Հանրային իրավունք (սահմանադրական, վարչական, ֆինանսական, մունիցիպալ, բնապահպանական, եվրոպական իրավունք, պետական կառավարում) մասնագիտությամբ իրավաբանական գիտությունների թեկնածուի գիտական աստիճանի շնորհմանը:

**Պաշտոնական ընդդիմախոս,
իրավաբանական գիտությունների դոկտոր,
պրոֆեսոր**

Ա.Ա. ԽԱԶԱՏՐՅԱՆ

28 սեպտեմբերի 2026 թ.

**Պրոֆեսոր Աշոտ Խաչատրյանի ստորագրությունը
Հաստատում եմ՝**

**Հայաստանի Եվրոպական համալսարանի
մարդկային ռեսուրսների կառավարման բաժնի պետ**

Տաթևիկ Մարության

28 սեպտեմբերի 2026 թ.